

తలవంచుకు వెళ్ళిపోయావా, నేస్తం!
సెలవంటూ ఈ లోకాన్నివదిలి ...

తలపోసిన వేం కొనసాగకపోగా ,
పరివేదన బరువుబరువు కాగా,
అటుచూస్తే, ఇటుచూస్తేఎవరూ
చిరునవ్వు , చేయూతాఇవక---
మురికితనంకరుకుతనం నీ
సుకుమారపుహృదయానికి గాయం చేస్తే---
అటు పోతే, ఇటు పోతే అంతా
అనాదరణతో, అలక్ష్యంతోచూసి,
ఒక్కణ్ణి చేసివేధించారని, బాధించారని
వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూవెళ్ళిపోయావా, నేస్తం!
తలవంచుకువెళ్ళిపోయావా, నేస్తం!

దొంగ లంజకొడుకు లసలే మెసలే ఈ
ధూర్తలోకంలోనిలబడజాలక
తలవంచుకునేవెళ్ళిపోయావా, నేస్తం!
చిరునవ్వులనేపరిషేచన చేస్తూ....

అడుగడుగునా పొడచూసే
అనేకానేక శత్రువులతో,
పొంచి చీకట్లో కరవజూసే
వంచకాల ఈ లోకంతో పొసగక
అంచితానంత శాంతసామ్రాజ్యం

దేన్ని వెతుక్కుంటూ వెళ్ళావోయ్, నేస్తం!
ఎంత అన్యాయం చేశావోయ్,నేస్తం!
ఎన్ని ఆశలు నీదపెట్టుకుని,
ఎన్ని కలలు నీ చుట్టూపోగుచేసుకొని...
అన్నీ తన్నివేశావా, నేస్తం!
ఎంత దారుణం చేశావయ్యా,నేస్తం!

బరంపురంలో మనం ఇంకా
నిన్నగాక మొన్నమాట్లాడుతున్నట్టే ఉంది!
కాకినాడ నవ్య సాహిత్యపరిషత్తును
కలకలలాడించిన నీనవు
కనబడకుండాకరిగిపోయిందా ఇంతట్లోనే !
శాఖపట్టణం ంధుల్లోమనం
“ఉదయిని” సంచికలుపట్టుకు తిరగడం

జ్ఞాపకం ఉందా?
చెన్న పట్టణపుసముద్రతీరంలో మనం
అన్నీ పిచిక గూళ్ళేనాకట్టింది?
సాహిత్యమే సమస్తమూఅనుకొని,
ఆకలీ, నిద్రా లేక,
ఎక్కడ ఉన్నామో, ఎక్కడకుపోతామో తెలియని
ఆవేశంతో,
చుక్కలలో ఆదర్శాలనులెక్కిస్తూ
ఎక్కడకో పోతూన్నమనల్ని
రెక్కపట్టి నిలబెట్టిలోకం
ఎన్నెన్ని దుస్సహదృశ్యాలు చూపించి,
ఎన్నెన్ని దుస్తర ంఘ్నాలుకల్పించి,
కలలకు పొగలనూ,కాటుకలనూ కప్పి,
శపించిందో, శరించిందోమనల్ని :
తుదకు నిన్నుంషనాగురలలోనికి లాగి,
ఊపిరి తిత్తులను కొలింతులుగా చేసి,
మా కళ్ళల్లో గంధకజాలలు ,
గుండెలలో గుగ్గిలపుధూమం వేసి,
మా దారిలో ప్రశ్నార్థంచిహ్నాల
బ్రహ్మ చెముడుడొంకలు కప్పి,
తలచుకున్నప్పుడల్లా
తనువులోఅణువణువులో
సంవర్త భయంకర
ఝుంఝూ పవనంరేగిస్తూ
ఎక్కడకు ంసిరిందయ్యానిన్ను:
ఎంత మోగించిందయ్యామమ్ము:
ఎవరు దుఃఖించారులేనేస్తం : నువు చనిపోతే,
ఏదో నేనూ, ఆరుగురు స్నేహితులూ తప్ప:

ఆకాశం పడిపోకుండానే ఉంది:
 ఆఫీసులకు సెలవు లేదు:
 సారా దుకాణాల వ్యవహారం
 సజావుగానే సాగింది:
 సానుభూతి సభలలో ఎవరూ
 సాశ్రు నేత్రాలు ప్రదర్శించలేదులే నీ కోసం:
 ఎవరి పనులలో వాళ్ళు:
 ఎవరి తొందరలో వాళ్ళు:
 ఎవరికి కావాలి, నేస్తం:
 ఏమయిపోతేనేం నువు:
 ఎవరూ నిన్ను స్మరించడంలేదులే:
 ఎవరికి కావాలి, నేస్తం :నువు
 కాగితం మీద ఒక మాటకుబలి అయితే ,
 కనబడని ఊహ నిన్ను కబళిస్తే :
 అందని రెక్క నిన్ను మంత్రిస్తే: నిమంత్రిస్తే:
 ఎవరికి కావాలి నీ నేస్తం?
 ఏమయిపోతేనేం నువు?
 మా బురద రోజూ హాజరు:
 మా బురఖా మేము తగిలించుకున్నాం:
 మా కాళ్ళకు డెక్కలు మొలిచాయి,
 మా నెత్తికి కొమ్ములలాగే:
 మమ్మల్ని నువు పోల్చుకోలేవు:
 లేదు నేస్తం! లేదు...
 నీ ప్రాభవం మమ్మల్ని వదలలేదు:
 నిరుత్సాహాన్ని జయించడం
 నీ వల్లనే నేర్చుకుంటున్నాము:
 ప్రతికూల శక్తుల బలం మాకు తెలుసు
 భయం లేదులే అయినప్పటికీ:
 నీ సాహసం ఒక ఉదాహరణ:
 నీ జీతమే ఒరవడి:
 నిన్న వదలిన పోరాటం
 నేడు అందుకొనక తప్పదు:

కావున ఈ నిరాశామయలోకంలో
 కదనశంఖం పూరిస్తున్నాను:
 ఇక్కడ నిలబడి నిన్ను

ఇవాళ ఆవాహనంచేస్తున్నాను:
అందుకో ఈ చాచిన హస్తం:
ఆవేశించు నాలో :
ఇలా చూడు నీ కోసం
ఇదే నా మహాప్రస్థానం :

మహాప్రస్థానం [Previous](#) [Next](#) 2వ భాగము

జయభేరి

నేను సైతం
ప్రపంచాన్నికి
సంధి నొక్కటి ఆహుతిచ్చాను:
నేను సైతం
శివునికి
అశ్రు నొక్కటి ధారపోశాను:
నేను సైతం
భువన ఘోషకు
వెరిగొంతుక చ్చిమ్రోశాను:
ఎండకాలం మండినప్పుడు
గబ్బిలంవలె
క్రాగిపోలేదా:
వానకాలం ముసరి రాగా
నిలుపు నిలుపున
నీరు కాలేదా?
శీతకాలం కోత పెట్టగ
కొరడు కట్టి,
ఆకలేసీ కేకలేశానే:
నే నొకణ్ణే
నిల్చిపోతే--
చండ్ర గాడ్పులు, వానమబ్బులు, మంచుసోనలు
భూమి మీదా
భుగ్గు మౌతాయి:
నింగినుండి తొంగిచూసే
రంగు రంగుల చుక్కలన్నీ
రాలి, నెత్తురు క్రక్కుకుంటూ
పేలిపోతాయి:

పగళ్ళన్నీ పగిలిపోయీ,
నిశీథాలూ ంశీర్ణిల్లీ,
మహాప్రళయంజగం నిండా
ప్రగల్భిస్తుంది:
నే నొకణ్ణి ధాత్రినిండా
నిండిపోయీ--
నా కుహూరుతశీకరాలే
లోకమంతా జల్లులాడే
ఆ ముహూర్తా లాగయిస్తాయి:

నేను సైతం
ప్రపంచాబ్జపు
తెల్లరేకై పల్లంస్తాను:
నేను సైతం
ంశంఠకు
తంత్రినై మూర్ఖనలుపోతాను:
నేను సైతం
భువన భవనపు
బావుటానై పైకి లేస్తాను:

2-6-1933

ఒకరాత్రి

గగనమంతా నిండి, పొగలాగుక్రమ్మి---
బహుళపంచమ జ్యోత్స్నభయపెట్టు నన్ను:
ఆకాశపు టెడారి నంతటా,ఆకట:
ఈ రేయి రేగింది ఇసుక తుపాను:
గాలిలో కనరాని గడుసుదయ్యాలు
భూ దివమ్ములమధ్య ఈదుతున్నాయి:
నోరెత్తి, హోరెత్తినొగులు సాగరము:
కరి కళేబరములాకదలదు కొండ:
ఆకాశపు టెడారిలో కాళ్ళుతెగిన
ఒంటరి ఒంటెలాగుందిజాబిల్లి:
ంశమంతా నిండి, వెలిబూదివోలె--
బహుళపంచమ జ్యోత్స్నభయపెట్టు నన్ను:

మహాప్రస్థానం [Previous](#) [Next](#) 3వ భాగము

ఆకాశదీపం

గదిలోఎవరూ నేరు,
గదినిండానిశ్శబ్దం,
సాయంత్రంఆరున్నర,
గదిలోపల చినుకులవలెచీకట్లు.

ఖండపరశుగలకపాలగణముల
చూస్తున్నది గది.
కనుకొనకులలో ఒకటివలె
చూపులేని చూపులతోతేరి

గదిలోపలఏవేవో ఆరులు.
దూరాన నింగింద తోచినఒక చుక్క
యిటుకు చూపులు మెలమెల్లగా ంసిరి
గదిని తలపోతతోకొగిలించుకొంటున్నది.

ఒకదురదృష్టజీం
ఉదయం ఆరున్నరకు
ఆ గదిలోనే ఆరిపోయాడు.

అతనిదీపం ఆ గదిలో
మూలనక్కి మూలుగుతున్నది.
ప్రదలో చమురుత్రాగుతూ
పలు దిక్కులు చూస్తున్నది.

చీకటిబోనులో
సింహములానిలుచున్నది.
కత్తిగంటుంద
నెత్తుటిబొట్టులాగున్నది.
ప్రదలోనిలిచి
పలుదిక్కులుచూస్తున్నది దీపం.
అకస్మాత్తుగాఆదీపం
ఆకాశతారను చూసింది.
రాకాసికేకలు వేసింది.
(నీకూనాకూ చెవుల సోకనికేకలు.)
ఆకాశతార ఆదరపు చూపులుచాపింది.
అలసిపోయిందిపాపం, దీపం.

ఆకాశతారఆహాన గానం చేసింది.
దీపంఆరిపోయింది.
తారగామారిపోయింది.

7-3-1934

బుక్కులు

కుక్కపిల్లా,
అగ్గిపుల్లా,
సబ్బుబిళ్ళా----

హీనంగా చూడకుదేన్నీ:
కంతామయమేనోయ్ అన్నీ:

రొట్టెముక్కా,
అరటితొక్కా,
బల్లచెక్కా---

నీ వేపే చూస్తూ ఉంటాయ్:
తమ లోతు కనుక్కోమంటాయ్:

తలుపుగొళ్ళెం,
హారతిపళ్ళెం,'
గుర్రపుకళ్ళెం---

కాదేదీ కంత కనర్థం:
జెనొను శిల్ప మనర్థం:

ఉండాలోయ్ కంతావేశం :
కానీవోయ్ రస నిర్దేశం:
దొరకదటోయ్ శోభాలేశం:

కళ్ళంటూ ఉంటేచూసి,
వాక్కుంటే వ్రాసీ:

ప్రపంచమొక పద్మవ్యూహం:
కంతమొక తీరని దాహం:

అవతారం

యమునిమహిషపు లోహఘంటలు
మబ్బుచాటున
ఖణేల్మన్నాయి :

నరకలోకపుజాగిలమ్ములు
గొలుసుత్రెంచుకు
ఉరికిపడ్డాయి:

ఉదయసూర్యుని సప్తహయములు
నురుగులెత్తే
పరుగుపెట్టేయి :

కనకదుర్గాచండ సింహంజాలు దులిపి,ఆవులించింది :
ఇంద్రదేవునిమదపు టేనుగుఘీంకరిస్తూ, సవాల్ చేసింది:

నందికేశుడు
రంకవేస్తూ,
గంగడోలునుకదిపి గెంతేడు :

ఆదిసూకర
వేదవేద్యుడు
ఘుర్లురిస్తూ,కోర సాచాడు :

పుడమితల్లికి
పురుటినొప్పులు
కొత్తసృష్టిని స్ఫురింపించాయి :

మహాప్రస్థానం [Previous](#) [Next](#) 4వ భాగము

బాటసారి

కూటికోసం,కూలికోసం
పట్టణంలోబ్రతుకుదామని---

తల్లిమాటలు చెనిపెట్టక

బయలుదేరినబాటసారికి,
మూడురోజులుఒక్కతీరుగ
నడుస్తున్నాదిక్కు తెలియక---

నడిసముద్రపు నావ రీతిగ
సంచరిస్తూ,సంచలిస్తూ,
దిగులుపడుతూ,దీనుడౌతూ
తిరుగుతుంటే---

చండచండం, తీవ్రతీవ్రం
జరంకాస్తే,
భయంవేస్తే,
ప్రలాపిస్తే---

మబ్బుపట్టి,గాలికొట్టి,
వానవస్తే,వరదవస్తే,
చిమ్మచీకటి క్రమ్ముకొస్తే
దారితప్పిన బాటసారికి
ఎంతకష్టం:

కళ్ళువాకిట నిలిపిచూచే
పల్లెటూళ్ళోతల్లి ఏమని
పలకరిస్తోందో....?
చింతనిప్పులలాగుకన్నుల
చెరిగిపోసేమంటలెత్తగ,
గుండుసూదులుగ్రుచ్చినట్టే
శిరోవేదనఅతిశయించగ,
రాత్రి,నల్లని రాతి పోలిక
గుండెదనే కూరుచుండగ,
తల్లిపిల్చేకల్లదృశ్యం
కళ్ళముందట గంతులేయగ
చెవులుసోకనిపిలుపులేవో
తలచుకుంటూ,కలతకంటూ----

తల్లడిల్లే,
కెళ్ళగిల్లే
వల్లడిల్లేబాటసారికి

ఎంతకష్టం :
అతనిబ్రతుకున కదేఆఖరు :
గ్రుడ్డిచీకటిలోనుగూబలు
ఘూకరించాయి;
వానవెలసీమబ్బులో ఒక
మెరుపుమెరిసింది ;
వేగుజామునుతెలియజేస్తూ
కోడికూసింది ;
ండినమబ్బుల నడుమనుండీ
వేగుజుక్కా వెక్కిరించింది ;
బాటసారికళేబరంతో
శీతవాయువుఆడుకుంటోంది ;
పల్లెటూళ్ళోతల్లి కేదో
పాడుకలలోపేగు కదిలింది :

18-5-1934

ఆశాదూతలు

సర్గాలుకరిగించి,
సప్నాలుపగిలించి,
రగిలించిరక్తాలు, రాజ్యాలుకదిపి---
ఒకడు తూరుపు దిక్కునకు:

పాపాలుపండించి,
భావాలుమండించి,
కొలిపినిప్పులురుం, లయలయనం-----
ఒకడు దక్షిణ దిక్కు:

ప్రాకారములుదాటి,
ఆకాశములుతాకి,
లోకాలుఘూకాల బాకాలతో నించి,
ఒకడు దీచికి :

సింధూరభస్మాలు,
మందారహారాలు,
సాంద్రచందనచర్మ సవరించి

ఒకడు పడమటికి:

మానవకోటి సామ్రాజ్యదూతలు,కళా
యజ్ఞాశముల్గాలులై, తరగలై,తావులై,
పుప్పొళ్ళు,కుంకుమల్, పొగలైసాగిరి :

1-6-193

4

ఐ

భూతాన్ని,
యజ్ఞోపేతాన్ని,
వైష్ణవ్యగీతాన్నినేను ;
స్మరిస్తేపద్యం,
అరిస్తేవాద్యం,
అసలవేదికముందు అస్రవైవేద్యం:

లోకాలు,
భవభూతిశ్లోకాలు,
వరమేష్టిజూకాలు నా మహోద్రేకాలు:
నాడిహా చాంపేయమాల:
రసరాజ్యడోల :
నాడిళ కేదారగౌళ :

గిరులు,
సాగరులు,కంకేళికా మంజరులు,
ఝురులునా సోదరులు :
నేనొక దుర్గం :
నాదొకసర్గం :
అనర్గళం,అనితరసాధ్యం నా మార్గం;

1-6-1934

మహాప్రస్థానం [Previous](#) [Next](#) 5వ భాగము

శైశవగీతి

పాపం,పుణ్యం, ప్రపంచమార్గం---
కష్టం,సౌఖ్యం, శ్లేషార్థాలూ
ఏమిటెరుగని పూవుల్లారా,
అయిదారేడుల పాపల్లారా :

మెరుపుమెరిస్తే,
వానకురిస్తే,
ఆకసమునహరిల్లు ంరిస్తే
అంపికే అని ఆనందించే
కూనల్లారా:

అచ్చటికిచ్చటి కనుకోకుండా
ఎచ్చటెచ్చటికోఎగురుతుపోయే,
ఈలలువేస్తూ ఎగురుతుపోయే
పిట్టల్లారా:
పిల్లల్లారా:

గరికిపచ్చమైదానాల్లోనూ,
తామరపూవులకోనేరులలో,
పంటచేలలో,బొమ్మరిళ్ళలో,
తండ్రిసందిటా, తల్లికొగిటా,
దేహధూళితో,కచభారంతో,
నోళ్ళులవ్రేళ్ళులు, పాలబుగ్గలూ,
ఎక్కడచూస్తే అక్కడ ఏరై
ంశరూపమునంహరిస్తుండే
పరమాత్ములు
ఓచిరుతల్లారా :

ఏదే,ఏదే సమస్త ంశం :
ఏరేలోకపు భాగ్యంధాతలు:
ఏహాసంలో మెరుగులుతీరును
వచ్చేనాళ్ళంభాప్రభాతములు:
ఋతువులరాణి వసంతకాలం
మంత్రకవాటంతెరుచుకునీ ,
కంచువృషభములఅగ్ని శాసం
క్రక్కేగ్రీష్మం కదలాడీ,

ఏళ్ళు,బయళ్ళూ, ఊళ్ళూ,బీళ్ళూ
ఏకంచేసే వర్షాకాలం,
సచ్చక్రముదుల శరన్నిశీధినులు,
హిమానీనిబిడ హేమంతములు,
చలివడకించేశైశిరకాలం
వస్తూపోతూ దాగుడు మూతల
క్రీడాలాడుతంు నింత్రమే :
ఇవాళలాగేఎప్పుడు కూడా
ఇనబింబంపయనించు నింగిపై :
ఎప్పుడుకూడా ఇవాళలాగే
గాలులుంచును, పూవులుపూచును :
నాకుకనంబడు నానాతారక,
లనేకవర్ణా, లనంతరోచులు
దిక్కుదిక్కులాదివ్యగీతములు
రుంటికి వారసులే :ఇం
లోకూడా యలయలలాడును:

నాగత శైశవ రాగమాలికల
ప్రతిధనులకై,
పోయినబాల్యపు చెరిగినపదముల
చిహ్నాలకోసం,
ఒంటరిగాకూర్చుండి ఊరుపులు
కదిలేగాలికి కబళమునిస్తూ,
ప్రమాదంణలు కమాచిపాడగ
సెలయేళ్ళను,లేళ్ళను లాలిస్తూ,
పాతాళానికిపల్లీకొట్టి
వైతరణీనదిలోతులు చూస్తూ,
శాంతములే,కే కాంతముగా, ది
గ్భ్రాంతిలోమునిగి గుటకలు వేస్తూ,
మెటికరుస్తూ ఇట కూర్చుండిన
ననుచూస్తుంటే నవ్వుస్తోందా?

ఉడుతల్లారా:

బుడతల్లారా:

ఇదినా గీతం, ంటారా ?

9-6-1934

అవతలిగట్టు

-----ఇవేంటింత భయాలు ?
-----ఇంట్లోచీకటి ;
-----ఇవేంటిఅపసరాలు ?
-----తెగిందితీగ :
-----అవేంటారంగుల నీడలు ?
-----చావూ,బ్రతుకూ ;
-----ఎచటికిపోతా ం రాత్రి ?
-----అవతలిగట్టుకు ;

16-6-1934

సాహసి

ఎగిరించకులోహంహంగాలను;
కదిలించకుసుప్త భుజంగాలను;

ఉండనీ,
మస్తిష్కకులాయంలో;
మనోవల్మీకంలో;

అంతరాళభయంకర
ప్రాంతరాలనానీ ంహారం ?
ముళ్ళదారినానీ సంచారం ?

పలికించకుమౌనమృదంగాలను;
కెరలించకుశాంతతరంగాలను;
హృదయంలోదీపం పెట్టకు :
మంత్రనగిరిసరి హద్దులుముట్టకు ;

9-7-1934

కళారం

పోనీ,పోనీ.

పోతేపోనీ :

సతుల్, సుతుల్, హితుల్పోనీ

పోతేపోనీ :

రానీ,రానీ ,

వస్తేరానీ ;

కష్టాల్, నష్టాల్ ,

కోపాల్,తాపాల్, శాపాల్, రానీ ;

వస్తేరానీ ;

తిట్లూ, రాట్లూ, పాట్లూ, రానీ ;

రానీ,రానీ :

కానీ,కానీ ;

గానం, ధ్యానం ;

హాసం,లాసం ;

కానీ: కానీ ;

కళారం: పం : కం :

11-7-1934

మహాప్రస్థానం [Previous](#) [Next](#) 6వ భాగము

భిక్షువర్షీయసి

దారిపక్క, చెట్టు క్రింద,
ఆరినకుంపటి ంధాన
కూర్చున్నదిముసల్తోకతె
మూలుగుతూ,ముసురుతున్న
ఈగలతోవేగలేక.

ముగ్గుబుట్టవంటితలా,
ముడుతలుతేరిన దేహం,
కాంతిలేనిగాజు కళ్ళు,
తనకన్నా శవం నయం.

పడిపోయెనుజబ్బు చేసి ;
అడుక్కునేశక్తి లేదు;
రానున్నదిచలికాలం;
దిక్కులేనిదీనురాలు.

ఏళ్ళుముదిరి కీళ్ళుకదలి,

బతుకంటేకోర్కె సడలి---
పక్కనున్నబండరాతి
పగిదిగనేపడి ఉన్నది.

“ఆఅవే మరణిస్తే
ఆపాపం ఎవరి” దని
వెర్రిగాలిప్రశ్నిస్తూ
వెళ్ళిపోయింది;

ఎముకముక్క కొరుక్కుంటు
ఏసీఅనలేదు కుక్క.
ఒకఈగను పడవేసుకు
తొందరగాతొలగె తొండ

క్రమైచిమ్మచీకట్లూ,
దుమ్మరేగెనంతలోన.
”ఇదినా పాపం కా”దనె
ఎగిరివచ్చి ఎంగిలాకు.

13-8-1934

ఒకక్షణంలో....

ఒకక్షణంలో
మనస్సులో ఏదో స్మృతి
తటస్మణి
మణిఘృణి
ఏదో మతి కాసించి.

క్షణంలో
అదే పరుగు
మరేడకో...
ఆకులలో చీకటిలో
ఇరుల ఇరుకులలో
చినుకులలో
ఏడనో మరపులలో
మరపుల మడతలలో

కనబడక :

ఒకక్షణంలో

పూరపు సఖుని ముఖం

నవులతో

రంగుల పువులతో

కలకలమని కళ్ళలుకురిసి

హర్షంతో

ఆశావర్షంతో

కనుల వెనుక తెరముందర

కనిపించి,

మరుక్షణం

ండివడి మరేడకో--

వడివడి మరేడకో:

ఒకక్షణంలో

సకల జగం

సరభసగమనంతో....

పిమ్మటనిశ్శబ్దం.

ఆక్షణమందే

గుండెల కొండలలో

మ్రోగును మార్మోగును

హుటాహుటిపరుగెత్తే

యుగాల రథనాదం.

30-10-1984

పరాజితులు

అలసినకన్నులు కాంచేదేయిటి?

తొణకినసప్పుం,

తొలగినసర్గం ;

చెదిరినగుండెల నదిమేదేయిటి ?

అవతల,ఇవతల

అరులైఱరులై ;

సిగినప్రానుల పిలిచేదెవరు ?
దుర్ఘతి,దుర్ఘతి,
దుర్మతి,దుర్మతి :

27-1-1935

ఆ:!

నిప్పులుచిమ్ముకుంటూ
నింగికినే నెరిగి పోతే,
నిబిడాశ్చర్యంతోరు---

నెత్తురుక్రక్కుకుంటూ
నేలకునే రాలిపోతే
నిర్దాక్షిణ్యంగాం రె...

2- 2-1935

ఉన్నాది

అలకలన్నీఅట్టకట్టిన,
బొంకలన్నీప్రోపుపట్టిన,
కాగితంవలెపలచబారిన
వెరివాడా: కుర్రవాడా :

ధికంతావెక్కిరింతగ,
ఊరికంతాదిష్టిబొమ్మగ,
తూముప్రక్కనధూళిలోనే
తూలుతున్నావా:

నీవుచూసే వెకిలి చూపుా,
నీవుతీసే కూనిరాగం,
మాకుతెలియని నీ ప్రపంచపు
మహారణ్యపుచిక్కుదారులు :

వెర్రివాడా: కుర్రవాడా :
నిన్నుచూసి చూడనట్టే
తెలియరినపెద్దమనుషులు
తొలగిపోతారు:

వెర్రివాడా: కుర్రవాడా :
క్షయస్తావా: సహిస్తావా :
బుద్ధిమంతులునీకు చేసిన
దురన్యాయాన్ని:

అట్లుచూడకు , అట్లు పాడకు,
మమ్మువేళాకోళ మాడకు:
వెర్రివాడా: కుర్రవాడా :
వేడుకుంటాము.

-1935

మహాప్రస్థానం [Previous](#) [Next](#) 7వ భాగము

సిన్ బర్న్ కంకి

ంషంక్రక్కే భుజంగాలో,
కదంత్రొక్కే తురంగాలో,
మదంపట్టిన మాతంగాలో
కం,నీ పాటల్ ?

వలయంచల దిహంగాలో,
నిలయసాగర తరంగాలో,
యుద్ధగుంజన్మదంగాలో
కం,నీ పాటల్ ?

షెల్లీకవనపు హల్లీసకమూ,
ఫ్రెంచిగీతుల మంచిరీతులు,
మోహినీగంధరగానం
కం,నీ పాటల్ :

ఎర్రకాంతులఇనోదయమూ,
రెక్కంప్పిన రివల్యూషన్,
కడలివలపూ, వలపుకడలీ

కం,నీ పాటల్ :

కం: నీ గళ గళస్మంగళ
కళాకాహళ హళాహళిలో
కలిసిపోతిని: కరగి పోతిని :
కానరాకేకదలిపోతిని :

193

6

అద్వైతం

ఆనందంఅర్థవమైతే,
అనురాగంఅంబరమైతే---

అనురాగపు టంచులుచూస్తాం,
ఆనందపు లోతులుతీస్తాం.

నీకంకణ నికాణంలో,
నాజీవన నిరాణంలో---
నీమదిలో డోలలుతూగీ,
నాహృదిలో జాలలురేగీ ----
నీతలపున రేకులుపూస్తే,
నావలపున బాకులుదూస్తే---

మరణానికి ప్రాణంపోస్తాం,
సర్గానికి నిచ్చెనవేస్తాం.

హాసనానికిరాణి నీవై,
వ్యసనానికిబానిస నేనై---
ంషించినమదీయ భేదం,
వసుంచినతదీయ మోదం---
ంషవాయవులైప్రవహిస్తే---

ప్రపంచమును పరిహాసిస్తాం,
భంష్యమునుపరిపాలిస్తాం

వాసంతసంఘం నీవై,

హేమంతతుషారం నేనై ----
నీఎగిరిన జీవంహంగం
నాపగిలిన మరణమృదంగం----
చిగురించినతోటలలోనో,
చితులుంచినచోటులలోనో---
వలయములైచలించినపుడే,
లయములైజలించినపుడే--

కాలానికి కళ్ళెం వేస్తాం,
ప్రేమానికి గొళ్ళెం తీస్తాం.

నీమోంకి కాని నేనై,
నాభాంకి దేం నీవై---
నీకంకణ నికాణంలో,
నాజీవన నిరాణంలో---
ఆనందంఅర్జవమైతే,
అనురాగంఅంబరమైతే---

ప్రపంచమును పరిహససిస్తాం,
భంష్యమునుపరిపాలిస్తాం.

1936

వాడు

అందరంకలిసి చేసిన ఈ
అందమైనవస్తుసముదాయంతా
ఎక్కడోఒక్కడే వచ్చి
ఎత్తుకుపోతూ ఉంటే చూచి,
“అన్యాయం,అన్యాయం :”అని మేమంటే---
“అనుభవించాలి కర్మ ” అంటాడు.

పొద్దుపొడిచిపొద్దుగడిచేదాకా
ఎద్దుల్లాగపనిచేసే మమ్మల్ని
మొద్దుల్నీమొరటుల్నీ చేసి
ముద్దకికూడా దూరం చేశాడు.
“ఘోరంఇది, దారుణం ఇ”దంటే--

“ఆచారం: అడుగు దాటరా ” దంటాడు.

భరించడంకష్టమైపోయి
పనిముట్లమేము క్రిందనుపడవైచి---
“చెయ్యలేం,చస్తున్నాం మేము,
జీవనానికిఆసరా చూపించ” మంటే---
నోరుమూసి,జోడుతీసికొట్టి
“దౌర్జన్యానికిదౌర్జన్యం మం”దంటాడు.

అభ్యుదయం

ఏవో,
ఏవోవో,ఏవోవో
ఘోషలుంనబడుతున్నాయ్:
గుండెలుండిపోతున్నాయ్:

ఎవరో,
ఎవరెవరో,ఎవరెవరో
తలంరబోసుకు
నగ్నంగానర్తిస్తున్నారు : భయో
దిగ్నంగావర్తిస్తున్నారు :

అంగో:
అంగంగో : అంగంగో :
ఇంకిన, తెగిపోయిన, మరణించిన
క్రొన్నెత్తురు: పంచికలు : యువయోధులు:
నేడే,
ఈనాడే,ఈనాడే--
జగమంతాబలింతర్థి :
నరజాతికిపరివర్తన :
నవజీవనశుభసమయం : అభ్యుదయం:

2-4-1937

మహాప్రస్థానం [Previous](#) [Next](#) 8వ భాగము

వ్యత్యాసం

అదృష్టవంతులు మీరు,
వెలుగును ప్రేమిస్తారు,
ఇరులను దేషిస్తారు,
మంచికి చెడ్డకీ నడుమ
కంచుగోడలున్నాయి మీకు.

మంచిగదిలోనే
సంచరిస్తాయి మీ ఊహలు.
ఇదివరకే ఏర్పడిందా గది.
అందుకే వడ్డించిన స్తరి మీ జీతం.
నిశ్చలనిశ్చితాలు మీ.
మంచిని గురించి,
మర్యాద, మప్పితం గురించి,
నడతా, నాణ్యం, లువలంషయం
నిశ్చలనిశ్చితాలు మీ.

మీ కన్నుల చూపులు సరళ రేఖలో:
రేఖ చెదిరితే గొల్లుమనిపోతారు.
రేఖ కవతలి వారంతా నేరగాళ్ళు.

రేఖ సురక్షించడానికే
న్యాయస్థానాలు, రక్షకభట వర్గాలు,
చెరసాలలు, ఉరికొయ్యలు,
రేఖ సుకాపాడక తీరదు.

అభాగ్యులం మేము,
సరిహద్దులు దొరకని
సంధ్యలలో ఆ సంచారం.
అన్నీ సమస్యలే సందేహాలేమాకు.
వెలుగులోని చీకట్లే,
ఇరులలోని యినుగురులే చూస్తాం.
నూరుదోషాలలోని ఒక ఘోరం :
వ్యత్యాసాలూ, వ్యాఘాతాలే
అడుగడుగునామాకు.
మావంట మే మే వండుకోవాలి.
ఒక్కక్కమారు స్తరే దొరకదు,

జీతపుసన్నని సందులకే
ఆకర్షణమాకు.

మాదృష్టికి వర్తులమార్గం
ఆద్యంతరహితం.
సంధ్యాజీవులం, సందేహభావులం
ప్రశ్నలే, ప్రశ్నలే.
జవాబులుసంతృప్తిపరచవు.
మాకుగోడలు లేవు.
గోడలనుపగులగొట్టడమే ఆ పని.

అలజడిమా జీతం.
ఆందోళనమా ఊపిరి.
తిరుగుబాటుమా వేదాంతం.
ముళ్ళూ, రాళ్ళూ, అవాంతరాలెన్నిఉన్నా
ముందుదారి మాది

ఉన్నచోటచాలును ఏకు.
ఇంకావెనక్కి పోతామంటారుకూడా
ఏలోకొందరు.

ముందుకుపోతాం మేము.
ప్రపంచంమా వెంట వస్తుంది.

తృప్తిగాచచ్చిపోతారు ఏరు.
ప్రపంచంమ్మల్ని మరిచిపోతుంది.

అభిప్రాయాలకోసం
బాధలులక్ష్యపెట్టనివాళ్ళు
మాలోకివస్తారు.

అభిప్రాయాలుమార్చుకొని
సుఖాలుకొంచే వాళ్ళు
ఏలోకిపోతారు.

ఐథ్యావాది

మాయంటావా? అంతా

ఐథ్యంటావా?

నాముద్దుల వేదాంతీ:

ఏ మంటావు?

మాయంటావా? లోకం

ఐథ్యంటావా?

కనబడినదికనబడదని

నబడినదినబడదని

జగతిమరువు, సప్నం, ని

శ్శబ్దంఇది

మాయ:మాయ :

మాయంటావా? అంతా

ఐథ్యంటావా?

జయందారురోల్సుకారు

మాయంటావా? బాబూ

ఏమంటావు?

మహారాజుమనీషర్సు

మాయంటావా? సాహెబ్

ఏ మంటావా?

మరఫిరంగి, ంషవాయువు

మాయంటావూ?ఏం,

ఏ మంటావు?

పాలికాపునుదుటి చెమట,

కూలివానిగుండె చెరువు,

బిచ్చగానికడుపు కరువు

మాయంటావూ?

తుపానులూ,భూకంపం,

తిరుగుబాట్లు,సంగ్రామం,

సంగ్రామం,సంగ్రామం,

మాయంటావూ? ఏయ్

ఏమంటావు?

జగతిమరపు, సప్నం, ని

శ్శబ్దం,ఇది

మాయ: మాయ :

మాయ: మాయ :

మాయ: మాయ :

మాయంటావూ? అంతా

యథ్యంటావూ?

1937

9వ భాగము

ప్రతిజ్ఞ

పొలాలన్నీ,
హలాలన్నీ,
ఇలాతనంలో హేమం పిండగ---
జగానికంతాసౌఖ్యం నిండగ--
రామమెరుగక పరిశ్రమంచే,
బలంధరిత్రికి బలికాంచే,
కర్షకరుల కాయం నిండా
కాలువకట్టేఘర్మ జలానికి,
ఘర్మజలానికి.
ధర్మజలానికి,
ఘర్మజలానికి ఖరీదులేదోయ్ :

నరాలబిగువూ,
కరాలసత్తువ
వరాలవర్షంకురిపించాలని,
ప్రపంచభాగ్యం వర్ధిల్లాలని----
గనిలో,వనిలో, కార్ఖానాలో
పరిశ్రమస్తూ,
పరిష్కారస్తూ,
ధనికసాయికి దాస్యం చేసే,
యంత్రభూతములకోరలు తోమే,
కార్మికరుల కన్నుల నిండా
కణకణ మండే,
గలగలతొణకే
లాపాగ్నులకు, షాదాశ్రులకు
ఖరీదుకట్టేషరాబు లేదోయ్:

నిరపరాధులైదురదృష్టంచే
చెరసాలలోచిక్కేవాళ్ళూ---
లోహరాక్షసుల పదఘట్టనచే
కొనప్రాణంతోకనలేవాళ్ళూ--
కష్టంచాలకకడుపుమంటలే
తెగించిసమ్మెలు కట్టేవాళ్ళూ---
శ్రమనిష్ఫలమై,

జనినిష్ఠురమై,
నూతినిగోతిని వెదకేవాళ్ళూ--
అనేకులింకాఅభాగ్యులంతా,
అనాధలంతా
అశాంతులంతా
దీర్ఘశ్రుతిలో,తీవ్రధనితో
ంప్లవశంఖంంనిపిస్తారోయ్ :

కావున- లోకపుటన్యాయాలూ,
కాలేచ్రాకలి, కూలేచ్ర వేదన,
దారిద్ర్యాలూ,దౌర్జన్యాలూ
పరిష్కరించే,బహిష్కరించే
బాటలుతీస్తూ,
పాటలువ్రాస్తూ,
నాలోకదలే నవ్యకంతం
కార్మికలోకపుకల్యాణానికి,
శ్రామికలోకపు సౌభాగ్యానికి,
సమర్పణంగా
సమర్పనంగా---
త్రిలోకాలలో
త్రికాలాలలో,
శ్రమైకజీవన సౌందర్యానికి
సమానమైనదిలేనేలేదని
కష్టజీవులకు,
కర్మంరులకు
నిత్యమంగళంనిర్దేశిస్తూ,
సస్తీవాక్యములుసంధానిస్తూ,
సర్వవాద్యములుసంరాంస్తూ ---
వ్యధార్తజీత యథార్థ దృశ్యం
పునాదిగాఇక జనించబోయే
భాంవేదములజీవనాదములు
జగత్తుకంతాచవులిస్తానోయ్:

కమ్మరికొలిపి, కుమ్మరి చక్రం,
జాలరిపగ్గం,
సాలెలమగ్గం,

శరీరకష్టంస్ఫురింపజేసే
గొడ్డలి,రంపం, కొడవలి, నాగలి,
సహస్రవృత్తుల సమస్తచిహ్నాలు---
నాంనుతించే,
నాంరుతించే,
నాంనిపించే నంన గీతికి,
నాంరపించే నంనరీతికి,
భావం:
భాగ్యం:
ప్రాణం:
ప్రణవం.

7

- 5-1937

చేదుపాట

ఔనునిజం, ఔను నిజం,
ఔనునిజం, నీ వన్నది,
నీవన్నది, నీ వన్నది,
నీవన్నది నిజం,నిజం :

లేదుసుఖం, లేదు సుఖం,
లేదుసుఖం జగత్తులో;
బ్రతుకువృధా, చదువువృధా,
కంతవృధా: వృధా, వృధా :

మనమంతాబానిసలం,
గానుగలం,పీనుగులం:
వెనుకదగా, ముందు దగా,
కుడియెడమల దగా,దగా :

మనదీఁక బ్రతుకేనా ?
కుక్కలవలె,నక్కలవలె:
మనదీఁక బ్రతుకేనా ?
సందులలోపందులవలె:

నిజంసుం, నిజం సుం,

నీవన్నది నిజంసుం :
బ్రతుకుఛాయ, చదువుమాయ,
కంతకరక్కాయ సుం :

లేదుసుఖం, లేదు రసం,
చేదుంషం జీవఫలం :
జీవఫలం చేదుంషం,
చేదుంషం, చేదుంషం :

ఔనునిజం, ఔను సుమా,
ఔనునిజం నీ వన్నది:
నీవన్నది, నీ వన్నది,
నీవన్నది నిజం,నిజం :

14-5-

1937

10వ భాగము

కంతా! ఓ కంతా!

కంతా! ఓ కంతా !
నాయువకాశల నవపేశలసుమగీతావరణంలో
నినునే నొక సుముహూర్తంలో,
అతిసుందర సుస్యందనమందున
దూరంగానుండుల్లో హరించే
అందనిఅందానింగా
భాంచినరోజులలో,
నీకైబ్రతుకే ఒక తపమై
వెదుకాడేనిషాలందు నిషాలందున,
ఎటునే చూసిన చటులాలంకారపు
మటుమాయలనటనలలో
నీరూపం కనరానందున,
నాగుహలో, కుటిలో,చీకటిలో
ఒక్కడనైస్రక్కిన రోజులులేవా ?

నీప్రాబల్యంలో,
చిరదీక్షాశిక్షా తపస్సక్షణంలో,
నిశ్చలసమాధిలో,

సర్గదారపుతోరణమై వ్రేలిననా
మస్తిష్కంలో
ఏయేఘాషలు, భాషలు,దృశ్యాల్ తోచాయో?
నేనేయే చిత్రంచిత్ర శ్యమంత
రోచిర్నివహంచూశానో :
నాగీతం ఏయే శక్తులలో
ప్రాణస్పందనపొందిందో ?
నీకైనే నేరిన వేయేధనులో,
ఏయేమూలల వెదికినప్రోవుల
ప్రోవులరణన్ని నాదాలో;
నడిరేయాకస మావర్తించిన.
మేఘాలావర్తించిన,
ప్రచండఝుంఝూ ప్రభంజనం
గజగజలాడించిన
నడిసంద్రపుకెరటాల్లో మ్రోగిన
శంఖారావం,ఢంకాధానం ;

ఆ రాత్రే,
కారడవులలోలయాతీతమై
ంరుతించిననానా జంతుధనులో?
నక్షత్రాంతర్నిబిడనిఖిలగానం,
భూకంపాలు,ప్రభుత పతనాలు,
ంప్లవం,యుద్ధం,
అన్నీనీ చైతన్యం:
నీంశరూప సాక్షాత్కారం

మరినిన్ను స్మరిస్తే
నాకగుపించే దృశ్యాలా?
ంనిపించేభాష్యాలా ?
అగ్నిసరస్సున ంకసించిన వజ్రం:
ఎగిరేలోహశ్యేనం:
ఫిరంగిలోజరం ధనించేమృదంగ నాదం

ఇంకానే నేం ంన్నానా ?
నడిరేయినిద్దురలో
అపుడేప్రసంచిన శిశువునెడద నిడుకొని

రుచిరసప్పాలను కాంచే
జవరాలిమనఃప్రపంచపు , టావర్తాలు:
శిశువుచిత్ర నిద్రలో
ప్రాచీనస్మృతు లూచేచప్పుడు :
వైద్యశాలలో,
శస్త్రకారునిమహేంద్రజాలంలో,
చావుబ్రతుకుల సంధ్యాకాలంలో
కన్నులుమూసినరోగార్తుని
రక్తనాళసంస్పందన :
కాలువనీళ్ళులలో జారిపడి
కదలకనైనా చాలని
త్రాగుబోతువ్య క్తావ్య క్తాలాపన:
ప్రేలాపన:

కడుపుదహించుకుపోయే
పడుపుకత్తెరాక్షసరతిలో
అర్ధనిద్రులతనేత్రాల
భయంకరబాధల పాటలపల్లం :
ఉరితీయబడ్డశిరస్సు చెప్పిన రహస్యం:
ఉన్మాదిమనస్సినీవాళిలో
ఘూకంకేకా,భేకంబాకా :
సమ్మెకట్టినకూలీల,
సమ్మెకట్టినకూలీల భార్యల, బిడ్డల
ఆకటిచీకటి చిచ్చుల

హాహాకారం: ఆర్తారావం :
ఒకలక్ష నక్షత్రాలమాటలు,
ఒకకోటి జలపాతాలపాటలు,
శతకోటిసముద్రతరంగాలమ్రోతలు :
ంన్నానమ్మా: ంన్నా, నెన్నో ంన్నాను.
నాంన్నం కన్నం ంన్నంంచగా
మాటలకైవెదుకాడబోతే---
అం,
పుంఖానుపుంఖాంగా
శృశానాలవంటినిఘంటువుల దాటి,
వ్యాకరణాలసర్పపరిషంగం వదలి---

వడిగా,వడివడిగా
 వెలువడినై,పరుగిడినై, నా యెదనడుగిడినై:
 ఆ చెలరేగినకలగాపులగవు
 ంలయావర్తపు
 బలవత్ఝురవత్ పరివర్తనలో.
 నేనేయే ంధులలో
 చంక్రమణంచేశానో,
 నాసృష్టించిన గానంలో
 ప్రక్షుళితమామక పాపపరంపర
 లానందవశంవద హృదయునిజేస్తే--
 నీకైమేలుకొనిన
 సకలేంద్రియములతో
 ఏదిరచిస్తున్నానో, చూస్తున్నానో,
 ఊపిరితీస్తున్నానో
 నిరికల్పసమాధిలో
 నాప్రాణం నిరాణం పొందిందో,
 అటునను మంత్రించిన,
 సమ్మగ్ధంగాంచినఆ గాంధరానికి,
 తారానివహపుప్రేమసమాగమంలో
 జన్మించినసంగీతానికి.....
 నానాడుల తీగలపైసాగిన
 నాదబ్రహ్మపుపరిచుంబనలో,.
 ప్రాణావసానవెళాజనితం,
 నానాగానానూనసానావళితం,
 బ్రతుకునుప్రచండభేరుండగరు
 త్పరిరంభంలోపట్టిన గానం,
 సుఖదుఃఖాదికదందాతీతం.
 అమోఘ,మగాధ, మంచిత్య,మమేయం,
 ఏకాంతం,ఏకైకం,
 క్షణికమైశాశతమైన దివ్యానుభవం,
 బ్రహ్మసుభవంకలిగించిన,
 ననుకరిగించిన కవనఘృణీ:
 రమణీ:
 కంతా: ఓ కంతా :

నాజనని గర్భంలో,

ఆకారంలేకుండా నిద్రిస్తూన్న
నాఅహంకారానికి
ఆకలిగొల్పించిన నాడో:
నాబహిరంత రింద్రియాలలో
ప్రాణంప్రసరించగ, నే నీ భూలోకంలోపడి
సుఖదుఃఖాలేవేవో
వస్తూంటేతలదాలిచి
ప్రపంచపరిణాహంలో
ప్రయాణికుడనై,
పరివ్రాజకుడనై,
హాలంగావర్తించేవేళ
అభయహస్తముద్రతో ననుదరిసిన
నన్నుపునీతుని కాంచినకంతా :
లలితలలిత కరుణామహితా:
అనుపయతా:
అపరియతా:
కంతా: ఓ కంతా :

నేడోనా ఊహించల
సాహసికాంసంకల్పిన నా
నిట్టూర్పులునిపిస్తాయా ?
నేనేదో రచిస్తానని,
నారచనలలో లోకంప్రతిఫలించి,
నాతపస్సు ఫలించి,
నాగీతం గుండెలలోఘూర్ణిల్లగ
నాజాతి జనులుపాడుకొనే
మంత్రంగామ్రోగించాలని
నాఆకాశాలను
లోకానికిచేరువుగా,
నాఆదర్శాలను
సోదరులంతాపంచుకునే
వెలుగులరవల జడిగా,
అందీఅందకపోయే
నీచేలాంచములంసరుల
కొసగాలులతోనిర్మించిన
నానుడి నీ గుడిగా,

నాగీతం నై వేద్యంగా,హృద్యంగా,
అర్పిస్తానో
నాంసరిన రసం సృమర
కుసుమపరాగం :
ఓహో: ఓ రసధుని : మణిఖని: జననీ : ఓ కంతా :
కంతా: కంతా : ఓ కంతా :

1937

11వ భాగము

నవకంత

సింధూరం, రక్తచందనం,
బందూకం, సంధ్యారాగం,
పులిచంపిన లేడినెత్తురూ,
ఎగరేసిన ఎర్రజెండా,
రుద్రాలిక నయనజాలిక,
కలకత్తా కాళిక నాలిక
కావాలోయ్ నవకవనానికి--

ఘాటెక్కిన గంధక ధూమం,
పోటెత్తిన సప్త సముద్రాల్,
రగులుకొనే రాక్షసబొగ్గా,
బుగులుకొనే బుక్కాగుండా,
ంకసించిన ంద్యుత్తేజం,
చెలరేగిన జనసమ్మర్దం
కావాలోయ్ నవకవనానికి--

రాబందుల రెక్కల చప్పుడు,
పొగగొట్టపు భూంకార ధని,
అరణ్యమున హరీంద్ర గర్జన,
పయోధర ప్రచండ ఘోషం
ఖడ్గమృగోదగ్రంరావం,
ఝుఝూనిల షడ్జధానం
కావాలోయ్ నవకవనానికి--

కదిలేదీ కదిలించేదీ,
మారేదీ మార్పించేదీ,

పాడేదీ పాడించేదీ.
పెనునిద్దుర వదలించేదీ,
మునుముందుకు సాగించేదీ,
పరిపూర్ణపు బ్రతుకిచ్చేదీ
కావాలోయ్ నవకవనానికి.

3-8-1937

దేశ చరిత్రలు

ఏ దేశ చరిత్ర చూసినా
ఏమున్నది గర కారణం ?
నరజాతి చరిత్ర సమస్తం
పరపీడన పరాయణతం.

నరజాతి చరిత్ర సమస్తం
పరస్పరాహరణోద్యోగం :
నరజాతి చరిత్ర సమస్తం
రణరక్త ప్రవాహసిక్తం.

బీభత్సరస ప్రధానం,
పిశాచగణ సమవాకారం :
నరజాతి చరిత్ర సమస్తం
దరిద్రులను కాల్చుకుతినడం.

బలవంతుల దుర్బల జాతిని
బానిసలను కాంచారు ;
నరహంతలు ధరాధిపతులై
చరిత్రమున ప్రసిద్ధి కెక్కిరి.

రణరంగం కానిచోటు భూ
స్థలమంతా వెదకిన దొరకడు :
గతమంతా తడిసె రక్తమున,
కాకుంటే కన్నీళ్ళులతో.

చల్లారిన సంసారాలూ,
మరణించిన జన సందోహం,

అసహాయుల హాహాకారం
చరిత్రలో మూలుగుతున్నం.

వైషమ్యం, సార్థపరతం,
కౌటిల్యం, ఈర్ష్యలు, స్పర్ధలు.
మాయలతో మారు పేర్లతో
చరిత్రగతి నిరూపించినం.

చెంఘీజ్ ఖాన్, తామర్లేనూ,
నాదిర్షా, ఘజ్నీ, ఘోరీ,
సికందరో ఎవడైతేనేం ?
ఒక్కొక్కడూ మహాహంతకుడు.

వైకింగులు, శేతహూణులూ,
సిథియన్లు, పారశీకులూ,
పిండ్డారులు, థగ్గులు కట్టిరి
కాలానికి కత్తుల వంతెన.

అజ్ఞానపు టంధయుగంలో
ఆకలిలో, ఆవేశంలో---
తెలియని ఏ తీవ్రశక్తులో
నడిపిస్తే నడిచి మనుష్యులు

అంతా తమ ప్రయోజకతం,
తామే భుం కథినాథులమని,
స్థాపించిన సామ్రాజ్యాలూ,
నిర్మించిన కృత్రిమచట్టాల్

ఇతరేతర శక్తులు లేస్తే
పడిపోయిన పేకమేడలై:
పరస్పరం సంఘర్షించిన
శక్తులలో చరిత్ర పుట్టెను.

చిరకాలం జరిగిన మోసం,
బలవంతుల దౌర్జన్యాలూ,
ధనవంతుల పన్నాగాలూ

ఇంకానా : ఇకపై చెల్లవు.

ఒక వ్యక్తి మరొక్క వ్యక్తి
ఒక జాతిని వేరొక జాతి
పీడించే సాంఘిక ధర్మం
ఇంకానా? ఇకపై సాగదు.

చీనాలో రిక్తావాలా,
చెక్ దేశపు గనిపనిమనిషీ,
ఐర్లాండున ఓడ కళాసీ,
అణగారిన ఆర్తులందరూ--

హాటెన్టాట్, జూలూ, నీగ్రో,
ఖండాంతర నానా జాతులు
చారిత్రక యధార్థతతం
చాటిస్తా రొక గొంతుకతో.

ఏ యుద్ధం ఎందుకు జరిగెనో ?
ఏ రాజ్యం ఎన్నాళ్ళుందో ?
తారీఖులు, దస్తావేజులు
ఇంకా వోయ్ చరిత్రకర్థం.

ఈ రాణీ ప్రేమ పురాణం,
ఆ ముట్టడికైన ఖర్చులూ,
మతలబులూ, క్రైస్తవతలూ
ఇంకా వోయ్ చరిత్రసారం

ఇతిహాసపు చీకటి కోణం
అట్టడుగున పడి కాన్పించని
కథలన్నీ కావాలిప్పుడు :
దాచేస్తే దాగని సత్యం.

వైలునదీ నాగరికతలో
సామాన్యుని జీవన మెట్టిది ?
తాజమహల్ నిర్మాణానికి
రాళ్ళెత్తిన కూలీలెవరు ?

సామ్రాజ్యపు దండయాత్రలో
సామాన్యుల సాహసమెట్టిది ?
ప్రభువెక్కిన పల్లకి కాదోయ్,
అది మోసిన బోయాలెవరు ?

తక్షశిళా, పాటలిపుత్రం,
మధ్యధరా సముద్రతీరం,
హరప్పా, మొహేంజొదారో,
క్రో - మన్యాన్ గుహముఖాల్లో--

చారిత్రక ంభాతసంధ్యల
మానవకథ ంకాసమెట్టిది ?
ఏ దేశం ఏ కాలంలో
సాధించిన దే పరమార్థం ?

ఏ శిల్పం ? ఏ సాహిత్యం ?
ఏ శాస్త్రం ? ఏ గాంధరం ?
ఏ వెల్లులకీ ప్రస్థానం ?
ఏ సప్నం ? ఏ దిగిజయం ?

10-4-1938

12వ భాగము

జాలాతోరణం

సర్గనరకములఛాయా దేహళి,
తెలి,నలితలుపులు తెరచి,మూసుకొని-
సర్గంలయ హేమంతవసంత
ధాంతకాంతి ంక్రాంత వెళలో,

చావుపుట్టుకల పొలిమేరలలో
ఆవులించెనొక చితాగ్ని కుండం:
అనాధజీవులసమాధుల్నీ
అఘోరించిఘోషించాయి :

ఇదేయి: లోకం హిరణ్యనేత్రుని
పదాఘాతమునప్రతిధనించగ,
కురుక్షే త్రమునక్రుద్ధవృకోదరు

గదాఘాతమునగజగజలాడగ,

జాతిజాతి నిర్ఘాత పాతనం
ఘాత హేతువై,కాల్కేతువై,
అదెసంవర్తపు తుపానుమేఘం
తొలిగర్జించిన తూర్యరావం:

ప్రదీప్తకీలాప్రవాళమాలా
ప్రపంచవేలాప్రసారములలో,
ఓహిరవాజితతి: మఖవ ధనుర్ద్యుతి:
పుడఓకినేడే పుట్టినరోజుట:

1938

మానవుడా!

రాశిచక్రగతులలో
రాత్రిందివాలపరిణామాలలో,
బ్రహ్మాండగోళాల పరిభ్రమణాలలో,
కల్పాంతాలకుపూరం కదలిక పొందిన
పరమాణువుసంకల్పంలో,
ప్రభవంపొందినవాడా :
మానవుడా: మానవుడా :

సౌందర్యంఆరాధించేవాడా :
కంతలో,శిల్పంలో---
పురుగులో,పుష్పంలో--
మెరుపులో,మేఘంలో
సౌందర్యంఆరాధించే వాడా :
జీంచేవాడా:
సుఖించేవాడా: దుఃఖించేవాడా:
హాలుడా: ంరుడా :
ప్రేంచేవాడా:
యోగీ: యోగీ : భోగీ :త్యాగీ:

ఆలోచనలుపోయేవాడా :
అనునిత్యంఅనేషించేవాడా :

చెట్టూ,చెరువూ, గట్టూ,పుట్టూ
ఆకసంలో,సముద్రంలో
అనేషించేవాడా:
అశాంతుడా: పరాజయం ఎరుగనివాడా:
ఊర్ధ్వదృష్టి: మహామహుడా:
మహాప్రయాణికుడా:
మానవుడా: దానవుడా :
కాట్లాడుకునేవాడా :
ఓరలేనివాడా:
సంకుచితసభావుడా:
అయ్యో: మానవుడా :

ఓహో: మానవుడా :
ధర్మస్థాపనకుయుద్ధంచేసేవాడా:
అన్యాయంభరించలేనివాడా :
ఆదర్శజీ: మహాత్మా : మానవుడా:
ఆసియా,అమెరికా, యూరప్,
ఆఫ్రికా,ఆస్ట్రేలియాలలో
సముద్రదీపాలలో,
పట్టణాలలో,పల్లెలలో,
ధనివో,దరిద్రుడవో,
వృద్ధుడవో,యువకుడవో,
తెల్లని,నల్లని, ఎర్రని, పచ్చనిరంగో,
బలవంతుడివో,బలహీనుడివో
బ్రతికేవాడా: పాడేవాడా : మానవుడా: మానవుడా :
అంభక్తకుటుంబీ:
ఏకరక్తబంధూ:
మానవుడా: మానవుడా :
అనేకభాషలు మాట్లాడేవాడా:
అనేకస్థలాలలోతిరిగేవాడా :
అనేకకాంతులు వెదజల్లేవాడా:
సహృదయా: సదయా : సన్మార్గగాి:

సముద్రాలుదాటేవాడా :
ఎడారులూ,పరతాలూ గడచేవాడా:
ఆకాశాలనువెదికేవాడా :

నక్షత్రాలనుశోధించేవాడా :
పిపాసీ: తపసీ :

వంతెనలునిర్మించేవాడా :
వైద్యశాలలు,వస్తుప్రదర్శనశాలలు,
గ్రంథాగారాలు,పరిశ్రమాలయాలు,
ధూమశకటాలూ,నౌకలూ, ంమానాలూ
నిర్మించినవాడా:
దూరదృష్టి,దూరశ్రవణ శక్తులు
సాధించినవాడా:
మానవుడా: మానవుడా :

రసైకజీఁ:
కఁ: నటుడా : శిల్పచార్యా:
గానకళాకోదుడా: వేదాంతీ :
ంజ్ఞానధనీ: భావధునీ :

దుఃఖమయా: దయాశూ : పరదుఃఖాసహనశీలీ:
చీమనికూడచంపటానికి
చేతులురానివాడా :
బుద్ధమూర్తీ:
జీసస్:
సంఘవశూ: శ్రమైకజీఁ :
శరీరపరీవృతుడా :
ఘర్మవర్ష వయోధుడా:
రక్తకణసమష్టి కుటుంబీ:
కష్టజీఁ: కార్మికుడా : మానవుడా
కూలీ: మాలీ : రైతూ :
గుడిసెలలోబ్రదికేవాడా :
గంజినీళ్ళుతాగి కాలం గడిపేవాడా :
కడుపెడుసంతానం కలిగినవాడా:
ఆకలికన్నూ: మానవుడా :
తిరగబడేవాడా: ప్రశ్నించేవాడా :
అన్యాయాలకుఆహుతి కావటానికైనా
జంకనివాడా :
ఖైదీ:

రౌడీ:

ఖూనీకోర్:

బేబి:

మానవుడా: మానవుడా :

1938

13వ భాగము

సంధ్యాసమస్యలు

ఆ సాయంత్రం....

రాక్సీలోనార్మా షేరర్,

బ్రాడేలోకాంచనమాల:

ఎటకేగుటో సమస్య తగిలం

దొకంద్యార్థికి :

ఉడిపీశ్రీకృష్ణంలాస్లో--

అటుచూస్తే బాదం హలా,

ఇటుచూస్తే సేమ్యా యిడ్లీ:

ఎంచుకునేసమస్య కలిగిం

దొకఉద్యోగికి :

ఆ సాయంత్రం....

ఇటుచూస్తే అప్పులవాళ్ళూ

అటుచూస్తే బిడ్డలఆకలి :

ఉరిపోసుకుచనిపోవడమో,

సముద్రమునపడిపోవడమో --

సమస్యగాఘనీభంచం

దొకసంసారికి :

దేనికొరకు

వేళకాని వేళలలో,

లేనిపోనివాంఛలతో--

దారికానిదారులలో ,

కానరానికాంక్షలతో --

దేశంకొరకు పదే పదే

దేవులాడుతావ్?

ఆకటితో,అలసటతో ,

ప్రాకులాడతావ్?
శ్రీనివాసరావ్:

శ్రీనివాసరావ్:
దేనికోసమోయ్?
నడిరాతిరికడలివద్ద
హోరుగాలిడపశ్రుతిగ,
నీలోనేనీవేదో
ఆలపించుతావ్?
అవ్యక్తపుటూహలతో
ఆలపించుతావ్?
జగమంతానిదుర మునిగి
సద్దణగిననడిరాతిరి
నీలోనేనీ వేదో
ఆలకించుతావ్?
శ్రీనివాసరావ్:
శ్రీనివాసరావ్:

1939

కేక

నిద్రకువెలియై ...
నేనొంటరినై....
నాగదిలోపల చీకటిలో
చీకటిలోపలనాగదిలో :
నాగదిలో...
చీకటిలో....

నేనొక్కడినై....
నిద్రకువెలియై...
కన్నులనిండినకాంతో :
కాంతినిండి కన్నులతో:
కన్నులలో....
కాంతో.....

నిద్రకువెలియై....

నేనొక్కడనై ...
గుండెలకప్పినగుండెలతో :
కుంపటికప్పినగుండెలతో :
గుండెలలో.....
కుంపటితో.....

నాకనుగోనల,
నాయెదగోడల,
నాలుగుదిక్కుల బాకులతో....
బాకులతోటల బాటలతో....
బాటలలో...
బాకులతో....
భగభగ భుగ భుగ
భగభగ మండే
నాగది చీకటి నాలుకతో:
నాలుకచీలిన నాగులతో:

నాగదిలో.....
నాగులతో....
ఇరవైకోరల,
అరవైకొమ్మల,
క్రూరఘోర కర్కోటకులో ?
దారుణమారణ దానవభాషలు :
ఘేరవజైరవ భీకరఘోషలు :
ఘోషలభాషల,
ఘంటలమంటల
కంటకకంఠపు గణగణలో ?
చిటెకెలమెటికల చిటపటలో?

నేనొంటరినై...
నిద్రకువెలియై...
చీకటిలోపల నా గదిలో:
నాగదిలోపల చీకటిలో:
చీకటిలో...
ఆకటితో....

పేదలు

అంతేలేపేదల గుండెలు:
 అశ్రువులేనిండిన కుండలు:
 శ్మశానమునశశికాంతులలో
 చలిబారినవెలి రాబండలు:
 అంతేలే,పేదల మూపులు:
 అణగార్చగంధి త్రోద్రోపులు,
 వయోధితటకుటీరములవలె
 భరియించవుబాధల మోపులు:
 అంతేలే,పేదల చేతులు:
 శ్లథశైశిరపలాశరీతులు :
 ంశుష్కములు,పరిపాండురములు :
 ంచలించెడుంషాదహేతులు:
 అంతేలే,పేదల కన్నులు:
 ంనమ్రములు,వెతల వ్రణమ్ములు:
 తుఫానులోతడిసిన , జడిచిన
 గోమాతలకన్నుల తమ్ములు:
 అంతేలే,పేదల బ్రతుకులు:
 తిరిపెమునకుపిడికె డు మెతుకులు:
 తెరువెరుగనిదీర్ఘ రాత్రిలో
 తలపగిలెడి తలపులగతుకులు :

గర్జించురష్యా!

గర్జించురష్యా :
 గాండ్రించురష్యా :
 పర్జన్యశంఖంపలికించు రష్యా :
 దౌర్జన్యరాజ్యం ధంసించురష్యా :
 లేలే,రష్యా :
 రారా,రష్యా :
 రష్యా: రష్యా : రష్యా : ఓ రష్యా :
 వ్యక్తిసతస్సిద్ధ సాతంత్రదాతా:
 పతితనిర్గతిక ప్రపంచత్రాతా:

బాంకలసర్వభవన నిర్మాతా:
లేలేలేరష్యా :
రారారారష్యా
రష్యా: రష్యా : రష్యా : రష్యా

పుష్కిన్,గోగోల్, షెకోవ్, టాల్స్టాయ్,
డోస్టోయేవ్,గోర్కీ, కూప్రిన్
శిల్పసమ్రాట్టులై
జీతంమధియించి,
పాపపంకం నుండి పద్మాలుపుట్టించి,
కార్మికసర్గాన్ని కలగన్నరష్యా :
రష్యా: రష్యా : రష్యా : నా రష్యా :
మార్క్స్,ఎంగెల్స్ మహాప్రవక్తలై
మానవపురోగమన మార్గాలుతెరువగా
లెనిన్తపస్సు.

స్టాలిన్సేద్యం
జలించిన,ఫలించిన సముజ్జలతేజం :
యునైటెడ్సోయిట్ సోషలిష్టరాజ్యం
సాతంత్రశత్రువుల గుండెల్లోబల్లెం :
వరపీడనాపరుల ప్రాణాలఅభైరం :
రారారా,రష్యా :
లేలేలే,రష్యా :
రష్యా: రష్యా : రష్యా : ఓ రష్యా :

ఈఅగ్ని వర్షాలు,
ఈరక్తపాటాలు,
ఎలాగూవచ్చాయి, ఏమయితేకానీ :
ఈసవన రంగంలో ఎగరనీజీవాలు :
ఈసమయం తుది చూడక
ఇకనిలిచిపోరాదు :
తిరుగులేనిప్రతిజ్ఞ తీసుకోరష్యా :
పెట్టుబడికూటాలు కట్ట కడుతున్నాయి:
కుట్రలు, కూహకం చెలరేగుతున్నాయి
అసత్యప్రచారపు రేడియో బాకా:
రాజకీయాలలోరంగుల వేషాలు,
మరఫిరంగులు తెచ్చిమందిచ్చి రష్యా :

ంమానబాహువులుంసురుతూ, రష్యా : :
 అనంతప్రపంచం అంతటానీవై
 నీగొడుగు నీడల్ని సాగించురష్యా :
 సతంత్రత,సమానత సాధించురష్యా :
 రష్యా: రష్యా : రష్యా : ఓ రష్యా :
 సుప్తకంకాళాలు మేలుకొంటున్నాయి:
 ప్రపంచపడగెత్తి బుసకొట్టిలేచింది :
 కార్మికులు,కర్షకులు , తాడితులు,పీడితులు ---
 కెరటాలుగాపోంగి తిరగబడుతున్నారు:
 ప్రపంచంనీ కోసం పరిపకంగా వుంది :
 కోటిగొంతులునిన్ను కోరి రమ్మన్నాయి:
 కోటిచేతులు నిన్నుకొగిలిస్తున్నాయి :
 పైఅంటూ రష్యా :
 జైఅంటూ రష్యా :
 లేలేలేరష్యా :
 రారారారష్యా :
 రష్యా: రష్యా : రష్యా : ఓ రష్యా :

1941

15వ భాగము

నిజంగానే

నిజంగానేనిఖిలలోకం
 నిండుహర్షంవహిస్తుందా ?
 మానవాళికినిజంగానే
 మంచికాలంరహిస్తుందా ?

నిజంగానే,నిజంగానే
 నిఖిలలోకంహసిస్తుందా ?
 దారుణదేషాన్ని పెంచే
 దానవతంనశిస్తుందా ?

బానిసలసంకెళ్ళు బిగిసే
 పాడుకాలంలయిస్తుందా ?
 సాధుసతపుసోదరతపు
 సాదుతత్తంజయిస్తుందా ?

జడలుంచిన, సుడులురెచ్చిన
కడలిన్మత్యం శంస్తుందా?
నడుమతడబడి, సడలి, ముడుగక
పడవతీరం క్రస్తుందా ?

నిజంగానే, నిజంగానే ?

నీడలు

చూడు, చూడు, నీడలు:
నీడలు, పొగ మేడలు :
యుగయుగాల దోపిడిలో,
నరనరాలరాపిడిలో---
పగమారిన,
పొగమారిన
శాసనాలజాడలు :
జాలిజార్చుగోడలు :
చూడు, చూడు, నీడలు:
నీడలు, పొగ మేడలు :

చూడు, చూడు, నీడలు:
పేదవాళ్ళవాడలు :

నరనరాలవేదనలో
తరతరాలరోదనలో--
బక్కచిక్కి:
బిక్కచచ్చి
పడినబతుకు గోడలు:
పాడుపడ్డవాడలు :
చూడు, చూడు, నీడలు:
పేదవాళ్ళవాడలు :
చూడు, చూడు, నీడలు:
పూలులేని కాడలు :
తరతరాలచెరసాలల
రకరకాలతెరచాటుల
పొదిగిటిలో

ఒదిగిలిపడు
నిర్భాగ్యపునీడలు :
ఎడారిలోఓడలు :
చూడు,చూడు, నీడలు:
పూలులేనికాడలు :

చూడు,చూడు, నీడలు:
పీడలతోక్రీడలు :
చూడు,చూడు, నీడలు:
సూర్యునితోక్రీడలు :
సూర్యునిసూదులతో
క్రీడలాడునీడలు :

16వ భాగము

జగన్నాథునిరథచక్రాలు

పతితులారా:
భ్రష్టులారా:
బాధాసర్పదష్టులారా :

బ్రతుకుకాలి,
పనికిమాని,
శనిదేవత రథచక్రపు
టిరుసులలోపడి నలిగిన
దీనులారా:
హీనులారా:
కూడులేని, గూడు లేని
పక్షులారా: భిక్షులారా :
సఖులవలనపరిచ్యుతులు,
జనులవలనతిరస్కృతులు,
సంఘానికిబహిష్కృతులు---
జితాసువులు,

చ్యుతాశవులు.
హృతాశ్రయలు,
హతాశులై
ఏడవకండేడవకండి :

ఓరక్తం , కలగి కలగి
ఓనాడులు కదలికదలి
ఓప్రేమలు కనలికనలి
ఏడవకండేడవకండి.

ఓవ్యథానిష్ఠులార :
ఓకథావశిష్ఠులార :
పతితులార:
భ్రష్టులార:
బాధాసర్పదష్టులార:
ఏడవకండేడవకండి :

వస్తున్నాయెస్తున్నాయి...
జగన్నాథ,
జగన్నాథ,
జగన్నాథరథచక్రల్ :
జగన్నాథునిరథచక్రల్ :
రథచక్రల్,
రథచక్రల్,
రథచక్రల్,రథచక్ర
లోస్తున్నాయెస్తున్నాయి :

పతితులార:
భ్రష్టులార:
మొయిల్దారిని
బయల్దేరిన
రథచక్రల్,రథచక్ర
లోస్తున్నాయెస్తున్నాయి :

సింహాచలంకదిలింది,
హిమాలయంకరిగింది,
ంధ్యాచలంపగిలింది--
సింహాచలం,
హిమాచలం,

ంధ్యాచలం,సంధ్యాచలం...
మహానగాలెగురుతున్నాయి :

మహారథంకదులుతున్నాది:
చూర్ణమాన
ఘూర్ణమాన
దీర్ఘమానగిరిశిఖరాల్
గిరగిరగిరతిరుగుతున్నాయి :
పతితులార:
భ్రష్టులార:
బాధాసర్పదష్టులార!
రారండో! రండో! రండి !

ఊరవతలనీరింకిన
చెరువుపక్క,చెట్టునీడ--
గోనెలతో, కుండలతో,
ఎటుచూస్తేఅటు చీకటి,
అటుదు : ఖం,పటు నిరాశ--
చెరసాలలు,ఉరికొయ్యలు,
కాలువలోఆత్మహత్య!
దగాపడినతమ్ములార !
ఏబాధలునే నెరుగుదును
వడలో,కడు
జడిలో,పెను
చలిలోతెగనవసి కుములు
ఏబాధలు, ఏ గాధలు
అవగాహననాకవుతాయి
పతితులార:
భ్రష్టులార:
దగాపడినతమ్ములార :

ఏకోసం కలం పట్టి,
ఆకాసపుదారులంట
అడవుడిగవెళిపోయే,
అరుచుకుంటూవెళిపోయే
జగన్నాథునిరథచక్రల్,
రథచక్రప్రళయఘోష
భూమార్గంపట్టిస్తాను :
భూకంపంపుట్టిస్తాను :

నటధూర్జటి
నిటాలాక్షిపగిలిందట :
నిటాలాగ్నిరగిలిందట :
నిటాలాగ్ని:
నిటాలార్చి:
నిటాలాక్షిపటాలుమని
ప్రపంచాన్నిభయపెట్టింది:
అరెఝూ : ఝూ :
ఝటక్,ఫటక్

హింసనణచ
ధంసరచన
ధంసనణచ
హింసరచన:
షవాయువు,మరఫిరంగి,
టార్పిడో,టోర్నాడో :
అదిలయం,
అదిసమరం,
అటోయిటో తెగిపోతుంది?

సంరంభం,
సంక్షోభం,
సమ్మర్దన,సంఘర్షణ :
హాలాహలంచెలరేగింది :
పతితులార:
భ్రష్టులార:
ఇదిసవనం,
ఇదిసమరం,
ఈయెరిగిన ఇనుపడేగ,
ఈవండిన మంటపంట,
ద్రోహాలనుతూలగొట్టి,
దోషాలనుతుడిచిపెట్టి,
సాతంత్రం,
సమభావం,
సౌభ్రాత్రం
సౌహార్దం

పునాదుల్యిగళ్ళు లేచి,
జనావళికిశుభం పూచి---
శాంతి,శాంతి, శాంతి, శాంతి
జగమంతాజయిస్తుంది.
ఈసప్పు నిజమవుతుంది:
ఈసర్గం ఋజు వవుతుంది:
పతితులార:
భ్రష్టులార:
బాధాసర్పదష్టులార:
దగాపడినతమ్ములార :
ఏడవకండేడవకండి :
వచ్చేశాయ్,ంచేశాయ్,
జగన్నాథ,
జగన్నాథ,
జగన్నాథరథచక్రల్,
జగన్నాథునిరథచక్రల్,
రథచక్రల్,
రథచక్రల్,
రథచక్రల్,రథచక్రల్ ,
రారండో! రండో ! రండి !
ఈలోకం ఓదేనండి:
ఓరాజ్యం ఓ రేలండి !